

sig före att med våld, hugg och slag bortdrifva konkurrenterna från arbetet eller ock »uppstudsat dem att påstå högre dagspenning». K. M:t förordnade därför genom detta reskript, att »till förekommande af et så straffbart förhållande, hwaruppå någon Speciel Lag hittills icke utkommit», den eller de sjömän, som beträddes med att bortdrifva en eller flera af de på fartygen eller vid varfven sysselsatta arbetarne, skulle böta 40 daler silfvermynt. Reskriptet stadgade ock, att den eller de sjömän, som blefvo öfvertygade om att sätta upp eller förleda de arbetare, som vore betingade och sysselsatta på fartygen eller vid varfvet, att begära högre arbetslön, än hvarom förut varit öfverenskommet med dem, skulle efter omständigheterna plikta från tio till tjugu daler silfvermynt.

Arvid Ulrich.

Pietas' utställning af konserverade textilier.

En tid som vår, så rik på mångskiftande intressen, har äfven fått en fördjupad uppfattning af, huru nödvändigt det är för framtida studier af vår odlings historia, att det till oss komma kulturhistoriska materialet konserveras på ett sådant sätt, att därvid få, om möjligt inga ingrepp ske uti föremålens ursprungliga gestalt. Å andra sidan är ofta en sak i ett sådant skick, att man, om man öfver hufvud taget vill bevara densamma, måste göra något åt den. För att i hvarje fall söka åstadkomma det lämpliga, måste ett samarbete ske mellan personer, som äga de nödiga historiska insikterna i att bedöma föremålets värde, och personer, som besitta sådana tekniska kunskaper, att saken får det för hvarje tillfälle afpassade behandlingssättet.

Svenska staten har exempelvis sedan åtskilliga år anordnat ett dylikt samarbete, då det gällt konserverandet af de gamla kyrkobyggnaderna. På andra områden är behovet af ett dylikt otvifvelaktigt också mycket stort, men där ej någon ledare af intresset trädte fram, har ej någon systematisk verksamhet kommit till stånd. Så har det emellertid för några år sedan skett på privat initiativ för vår äldre textilkonst.

År 1908 stiftades nämligen föreningen Pietas i detta syfte. Till skillnad från de flesta andra föreningar består denna endast af de personer, som äro fackkunniga eller som påtagit sig ledningen

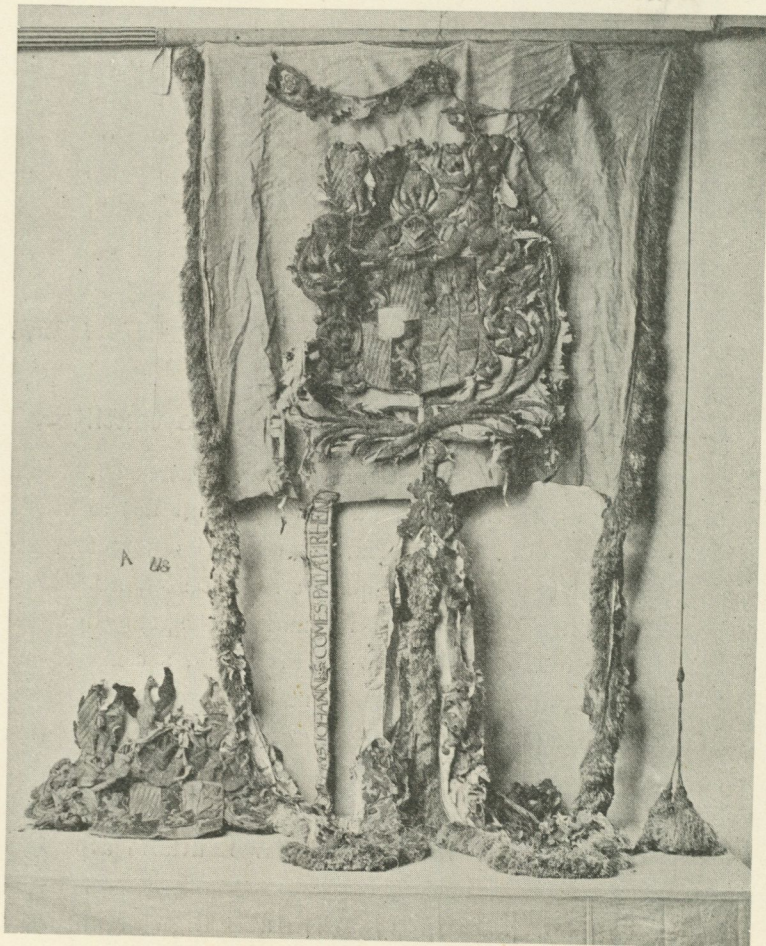

Fig. 1. Hertig Adolf Johans banér.
Före konserveringen. Strängnäs domkyrka.

af en viss uppgift inom föreningens arbetsfält. Föreningen utgjordes af fru Anna Wallenberg, fröken Agnes Branting, dr Bernhard Salin, friherre Rudolf Cederström och antikvarien Otto Janse. Föreningens

ekonomi hade i fru Anna Wallenberg, så länge hon lefde, en frikostig mecenat. Den dagliga ledningen af det tekniska konserve-

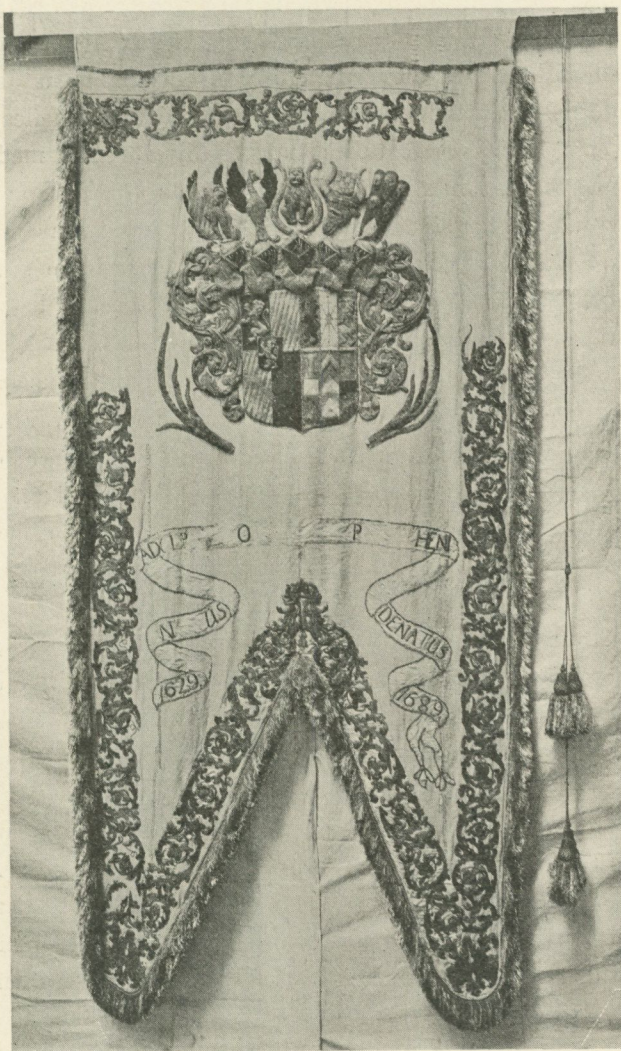

Fig. 2. Hertig Adolf Johans banér.
Efter konserveringen. Strängnäs domkyrka.

ringsarbetet är anförtrödt åt fröken Agnes Branting och Lifrustkammarens föreståndare friherre Rudolf Cederström.

Det är ett ur flere synpunkter värdefullt material de mångskiftande lämningarna af olika slags textilkonst, som Pietas tagit till sin uppgift att vårda. Medvetandet om, att i våra kyrkor, särskildt domkyrkorna, fanns en mängd dyrbara textilier, som på grund af bristande tillsyn och omvårdnad gingo sin snabba undergång till mötes, gaf uppslaget till bildandet af föreningen. De flesta konserveringar, som hittills utförts, ha också gällt föremål med kyrkligt ursprung. Uppsala, Linköpings och Strängnäs domkyrkor ha nu hos Pietas låtit konservera sina stora samlingar af messhakar, antependier och dylikt. Men äfven ett par landskyrkor, som inom sina församlingar haft lyckan äga frikostiga mecenater, har redan begagnat tillfället att få sin kyrkliga skrud vårdad.

Kyrkliga föremål ha behandlats från tvenne museer, Statens Historiska Museum och Gottlands Fornvänner, men tillvaron af Pietas synes ännu ej vara så bekant, att andra museiledningar kommit att tänka på vikten af att taga denna förenings krafter i anspråk.

Praktfulla textilier med profana uppgifter ha konserverats för Husgerådsammaren, Svenska Statens trofésamling, Lifruskammaren och ingenjör C. R. Lamms samling m. fl.

Innan konserveringsarbetet börjar, fotograferas sakerna och studeras omsorgsfullt för att man skall kunna bedöma, hvad som bör göras åt dem. Öfver hvarje åtgärd, som med dem företages, affattas en beskrifning. När arbetet så blir afslutadt, fotograferas sakerna åter. Plåtarna förvaras på Nordiska Museet, kopior såväl därstädes som hos Pietas. Denna förening är dessutom på grund af det understöd den åtnjuter af staten skyldig att årligen till Statens Historiska Museum öfverlämna ett exemplar af hvarje fotografi och afskrift af beskrifningarna. På så vis skapas det en synnerligen instruktiv bildsamling till belysandet af textilkonsten i Sverige.

För att ge en antydan om den nyttiga verksamhet, som Pietas utöfvar, afbildas här, före och efter konserveringen, konung Carl X Gustafs broders, hertig Adolf Johans (1629—1689) banér, som tillhör Strängnäs domkyrka. Duken är af hvitt siden med sällsynt väl utförda guldbroderier. Fig. 1, 2.

Vi ha föranledts till detta omnämnande af Pietas' textilvårdande verksamhet af den lilla utställning af färdigkonserverade föremål, som denna förening öppnade den 28 februari 1911 i Nordiska Museets sal för tillfälliga utställningar. Pietas ville visa några prof på hvad den uträttat under de tre gångna åren sedan stiftandet. En verksamhet sådan som denna har att räkna med så många obekanta faktorer, att den ej kan uppehållas utan understöd i ekonomiskt afseende. Nu sedan dess förste store mecenat gått bort, har föreningen sökt och funnit offentligt understöd af statsmedel, men dock ej i den omfattning erhållit sådant, att dess drift kan uppehållas i samma omfattning som tidigare. Man vågar kanske hoppas, att det i framtiden skall blifva bättre, så att föreningen ej någon längre tid blir nödsakad att göra större inskränkningar i sin verksamhet.

—a—i.

Ett nytt bidrag till julgranens historia.

Om julgranens första framträdande i vårt land föreligga ytterst få anteckningar. I allmänhet har man dock ansett, att den först omkring år 1820 börjat uppträda i vårt land, och den i Fataburen 1909, sid. 249, lämnade uppgiften om att julgran år 1817 förekommit på godset Trestena i Västergötland — och då troligen för första gången därstädes — var då den af oss kända äldsta tidsuppgiften. I Nordisk Familjeboks senaste upplaga finnes emellertid i artikeln *Jul* uppgift om att julgran förekommit i Sverige redan så tidigt som på 1700-talets midt. Enligt af artikelförfattaren, dr R. Geete, välvilligt lämnad upplysning är källan till denna uppgift att finna i af Carl Trolle Bonde år 1895 utgifna »Anteckningar om Bondesläkten».

I dessa af riksrådet och ambassadören, grefve Carl Bonde efterlämnade och af sonsonen utgifna dagboksanteckningar återfinnas i serien I, sid. 13 följande passus: »Sådana förhör¹ företogos i syn-

¹ Flera gånger om året anställdes med Carl Bonde stränga examina utaf fadern, riksrådet grefve Gustaf Bonde, hvilken icke sparade några föreställningar för att hos sonen väcka lust och begär till lärdom.